

ADEVĚRUL

ABONAMENTUL :

Pe un an — — — 4 cor.

Pe 1/2 de an — — — 2 „

Pe 1/4 de an — — — 1 „

Un număr 8 fileri.

Pentru străinătate:

Pe un an — — — 6 cor.

Pentru America:

Pe un an — — — 2 dolari

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ

Redacția și Administrația :

BUDAPESTA, VIII, CONTI-UTCA 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.
Tot aci să primese anunțuri cu prețuri moderate.

Foaia noastră.

Presa, foile sunt sufletul mișcării noastre muncitorești. Cu cât sunt mai puternice foile, cu cât sunt mai răspândite, cu atât e mai temeinică, mai serioasă și mișcarea ce o servesc. Tovarășii din Germania au aproape 100 de ziare și numărul abonaților lor se urcă la un milion. Iar mișcarea muncitorească germană e cea mai dezvoltată și cea mai puternică din toată lumea. Asemenea și în Franța, în Anglia, Belgia, Austria etc. răspândirea presei muncitorești e icoana cea mai adevărată a mișcării întregi. Prin foi se ține legătura sufletească între soldații mișcării și presa oțeliste puterile acelor care luptă în tabăra muncitorimei.

Dar dacă e adevărat, că și în țările înaintate presa dă viață mișcării, ba chiar presa reprezintă mișcarea, apoi adevărul acesta pentru noi, românii din Ungaria e cu mult mai adevărat.

Dacă ne dăm seama vom vedea, că tot ce se numește mișcare socialistă românească în Ungaria se grupează în jurul singurei foi ce o avem, în jurul „Adevărului”. Tovarășii maghiari având legătură strânsă cu sindicatele din țară, mișcarea lor se înrădăcează mai mult în ogorul sindicatelor. Cu ajutorul sindicatelor presa lor s'a împuternicit astfel că azi dispun de o gardă frumoasă de foi, cari toate apără cauza sfântă și dreaptă a muncitorimei. Noi românii însă neavând legătură directă și strânsă cu sindicatele, fiind avizați aproape numai la propriile noastre puteri și fiind poporul român atât de înapoiat, întreaga activitate ce o putem desfășura se restrânge aproape numai în jurul foi.

Deocamdată „Adevărul” ni-e unica armă de luptă, și singurul mijloc cu care putem străbate în mijlocul poporului român. Și tocmai pentru că foaia ni-e singura unealtă în muncă împotriva înfrângerii întunerecului, ea are pentru noi o însemnătate cu mult mai mare decât ne-am închipui.

În primul rând meseriașii români intrați prin sindicate, unde în mare parte se înstrăinează de neamul din care au ieșit, se contopesc cu toții în masa compactă maghiară ce îi încunioară. Noi nu privim actul acesta de prefacere din punct de vedere șovinist, dar constatăm că acești meseriași înstrăinați deși primesc ei o cultură socialistă, se rup cu desăvârșire din sînul neamului românesc; între ei și poporul de jos de unde au plecat nu rămâne nici o punte de trecere și astfel ei, fii neamului pierd puțința de-a lua parte în munca deșteptării poporului român. Odată ce au primit cultura într-o limbă străină neamului lor, li-se face cu neputință a răspîndi cultura asta, a purta facla luminoasă în mijlocul neamului din care fac parte. Și asta e o pierdere mare pentru mișcarea noastră, o pierdere ce numai prin răspîndirea „Adevărului” se poate împie-

deca întrucitva. Răspîndindu-se „Adevărul” și în general literatura socialistă română, tovarășii noștri își vor putea forma o cultură socialistă românească, ei nu se vor înstrăina de amărîtul popor român, ci din contră astfel pregătiți vor fi sămănătorii harnici ai ideilor socialiste printre poporul nostru.

În rîndul al doilea stă faptul netăgăduit, că poporul muncitor român din Ungaria, cel asuprit de guverne și părăsit de naționaliști n'are alt apărător sincer decît pe „Adevărul”. Minerii, lucrătorii de fabrici, zilerii români, cari sunt atât de mulți, niciunde n'au ascultare, decît la „Adevărul”. Foaia asta e tribuna lor, de unde își spun păsurile și durerile. Foaia asta li-e arma cu care lovesc în asupritori și-si apără interesele.

Dar pe lângă toată chemarea ce o are „Adevărul”, puținul sprijin ce l-a primit din partea tovarășilor a făcut că și azi, după unsprezece ani de muncă, nu s'a putut împuternici și desvolta. Înainte cu unsprezece ani, atunci cînd „Adevărul” și-a început apariția el a corăspuns împrejurărilor și cele patru pagini lui au fost de ajuns spre a lua lupta împotriva clasei stăpînitoare. Dar precum pușca veche de nainte cu patruzeci de ani nu mai corăspunde împrejurărilor de azi, cînd s'a dezvoltat tehnica și s'au inventat înfricoșătoarele instrumente de ucidere, tot așa nici „Adevărul” cel cu patru pagini din trecut nu mai poate birui lupta ce i-se cere azi. De partea noastră e dreptatea, e adevărat, dar în luptă puterea învinge!

De zece ani încoace, presa contrariilor noștri s'a dezvoltat și s'a întărit foarte mult, noi însă put-m spune că aproape am stat pe loc! Și azi puterea foi noastre e cu mult mai mică decît a foilor naționaliste, preoțești ori de altă teapă. Însă așa nu mai putem merge înainte! Dacă voim să ajungem vreun bine, dacă într'adevăr voim o înaintare, apoi în primul rînd să ne întărim poziția de luptă, să ne creiem arme puternice asemenea dușmanilor noștri. Să întărim „Adevărul”.

Dar dela ce depinde puterea unei foi? Dela cititori, dela acei cari prin abonamentul lor contribuie la susținerea ei. Deci dacă voim un „Adevărul” corăspunzător cerințelor de azi, dacă voim o preschimbare în mersul mișcării noastre de pînă acum, în primul rînd avem datorința a răspîndi foaia și a cîștiga abonați cît mai mulți.

Dacă fiecare cititor își va plăti abonamentul regulat și va lucra pentru întărirea foi cîștigînd abonați noi, atunci și numai atunci vom putea face din „Adevărul” aceia ce ar trebui să fie!

În toate părțile locuite de români să se înceapă o muncă serioasă pentru cîștigarea de abonați. Fiecare cititor al „Adevărului” să-și dea seama de datorința ce o are și să lucre neîncetat pentru binele foi acesteia, care e a noastră a tuturor.

CRONICA

*** IN ȚARĂ.

*

Serbarea zilei de 15 Martie. În fiecare an la 15 Martie cetățenii maghiari serbează ziua aceea, cînd la anul 1848 s'a început revoluția pentru cîștigarea libertății.

Pînă acum toate aniversările zilei de 15 Martie erau o bucurie mare pentru cetățenii țării, totdeauna își aduceau aminte de evenimentele înălțătoare dela 48 și se simțeau fericiți cu ce au cîștigat atunci.

Dar au trecut zilele de bucurie. Azi Tisza a nimicit tot ce-a adus revoluția din 48. Libertatea de presă, dreptul de întrunire, postulate ce cu mari jertfe le-au cîștigat revoluționarii din 48, Tisza le-a nimicit și le-a scos din cartea legilor.

Și în loc de bucuria și voia bună dela 15 Martie de mai demult, și-a făcut loc amărăciunea și dorul de răsunare. Astfel serbarea zilei de 15 Martie din astan a fost un moment de îmbărbătare, cînd cei asupriți reamintindu-și de luptele mărețe ale trecutului, se pornesc în luptă cu o hotărîre și îndrîjire mai aprinsă pentru recîștigarea drepturilor pierdute.

*

Muncitorimea din Budapesta încă a serbat ziua asta, ieșind înaintea statuei marelui poet al libertății: Alexandru Petófi. Multe mii de muncitori s'au astrins aici Duminecă după prînz, spre a demonstra împotriva regimului blestemat de azi.

Tovarășul Klárik Ferencz a ținut o vorbire sărbătorească, spunînd, că înzadar a nimicit Tisza libertatea cuvîntului, de geaba a înmormîntat libertatea de presă, el totuși va pieri din locul în care se află azi și libertățile publice din nou vor înflori.

Puternice strigăte de „Să trăiască” au răsunat în urma vorbirei tovarășului Klárik, după cari muncitorii adunați cîntînd s'au împraștiat.

Poliția nu s'a putut reține și de data asta a făcut mai multe atacuri contra muncitorilor, cari în cete mergeau pe stradă. Trei muncitori au fost deținuți.

Onoarea. Clasele stăpînitoare s'au îngrijit și pînă acum de apărarea onoarei. Cel care a vătămat onoarea cuiva, a fost pedepsit și pînă acum după cum prescrie legea. Dar pentru reacționarii dela putere atîta nu e destul. Ei voesc să ridice măsura pedepselor. Pentru asta ministrul de justiție a pregătit un nou proiect de lege, acărui însemnătate e că vătămarea de onoare se va pedepsi cu amendă de bani pînă la 8000 coroane, eventual afară de asta cu trei luni închisoare, iar dacă vătămarea se face în public mai mare s'au prin presă, atunci închisoarea poate dura dela 8 zile pînă la un an.

Dacă capitalistul va exploata copii nevrîstnici, dacă nu se va îngriji de ocrotirea muncitorilor; dacă abuzează de puterea ce o are și necinstește femeile angajate în fabrica sa, să nu se poată numi pe nume mișelia. Dacă popa face lucruri neiertate, să nu se poată scoate astea la lumina zilei nici prin graiu viu, nici prin scris. Dacă fibriul, polițistul făptuește fărădelegi și puterea oficială o fo-

losește în interesul său propriu, să nu să poată serie nimic despre toate fărâdelegile.

Asta e ținta proiectului de apărare a onoarei. De aceia le trebuie lor o lege nouă atât de severă.

Pe omul cinstit îl îndestulește și legea de azi. Omul de omenie n'are lipsa de-a opri critica ce s'ar face faptelor sale. Lipsă de așa-ceva n'au decît numai panamiștii, șarlatanii, ceice fac comerț din religie și ceice abuzează de puterea ce o au. Și astfel e sigur că parlamentul de azi va vota și legea asta.

...Dar veni-va odată parlamentul poporului și va scoate din cartea legilor toți paragrafi de cari oamenii cinstiți n'au lipsă.

IN STREINĂTATE.

*

Noi alegeri în România. În parlamentul român s'a propus revizuirea constituției și pentru îndeplinirea acesteia în înțelesul legilor de acolo se va alege o Cameră anunită pentru facerea revizuirii, care se numește Constituanta. Alegerile pentru Constituanta se vor face la începutul luni Maiu. La aceste alegeri vor fi aleși deputații cari vor avea să decidă felul cum trebuie modificate articolele din constituție relativ la dreptul de vot, la expropriere, la compunerea senatului și altele.

Partidul socialdemocrat a hotărît să i-a parte la alegerile astea, ale căror rezultate vor eroi soarta țării pentru zeci de ani.

Inarmările țarismului rusesc. După urcarea contingentului austro-ungar și german, acum în fiecare zi vin știri despre inarmările Rusiei. Astfel se anunță din Petersburg, că ministrul de războiu a anunțat în ședința de Joi a Dumei, că voește să ridice contingentul armatei cu trei sute de mii de suflete. Pentru ridicarea contingentului acestuia conducătorii armatei cer suma rotundă de 500 milioane ruble.

Ajurnarea ședințelor parlamentului austriac. În Austria de un timp mai îndelungat domnește o neînțelegere desăvîrșită între partidele din parlament. Obstrucția se ține lanț acolo. Cînd nu fac scandal rutenii, atunci cehii încep obstrucția și cînd înceată cehii atunci e sigur că polonii sunt eroii zilei. O muncă serioasă de mult nu s'a făcut în parlamentul austriac, pentru că partidele susamintite încotinu tulburau liniștea. Asta e atât în dauna guvernului, cît și a democrației din țară, care se ține departe de scandalurile înscenate.

Astfel în urma neajungerei la o înțelegere prin care s'ar fi putut asigura mersul lucrărilor parlamentare, guvernul austriac deocamdată a ajurnat ședințele Camerei și conduce țara prin așazisul paragraf 14, care îi dă mînă liberă, ca în astfel de situație să cîrmuiască țara după buna sa chibzuială.

Principatul Albania. În urma evenimentelor ce s'au petrecut anul trecut în Balcani s'a schimbat foarte mult harta Peninsulei Balcanice. Unele țări mici s'au mărit, altele au dispărut și o țeară, adecă un principat nou s'a creat. E vorba de Albania, pe acărei tron zilele trecute s'a suit prințul german Wilhelm Wied. Acum se vestește că a fost numit și ministrul principatului, care s'a compus astfel: Ministru președinte și de externe Pașa Turkan; ministru de război: Pașa Essad; ministru de interne: Mehli Traseri; ministrul lucrărilor publice: Stefan Zurani; ministru de finanțe: Florea Surreja și ministru de agricultură: Turtuli.

Din Casa țării.

Ținuta opoziției maghiare față de chestiunea de naționalități.

Desbaterile chestiunii de naționalitate urmează înainte și toți membrii mai de frunte ai partidelor atât opoziționiste, cît și a partidului guvernamental își spun părerea față de deslegarea problemei acesteia. Toți vorbitorii guvernamentali firește că laudă pe Tisza și sunt mulțumiți cu politica purtată de el față de naționalități. Dintre vorbirile opoziționiștilor cea mai vrednică de amintit e alui Désy Zoltán, care spune, că dacă s'a aprins atât de mult chestiunea de naționalități la noi, asta e pentru că nu s'a respectat legea despre egala îndreptățire a naționalităților, făcută la 1868. Spune că relele ce bîntuie numai prin ducerea la îndeplinire a legii acesteia se vor putea stîrpi. Désy și Károlyi au fost singurii opoziționiști, cari au constatat, că înțelegerea și pacea între români și maghiari numai prin democratizarea țării se va face. Trebuie vindecate ranele de cari suferă atât naționalitățile, cît și poporul maghiar și atunci nu va fi nici o piedecă înaintea păcii. Votul universal nu va nimici toate relele din'odată, dar numai votul universal e modul prin care se poate începe adevărata sanare a neajunsurilor.

Dăm mai jos un mic raport despre decursul ședințelor:

Joi, 12 Martie. Primul orator a fost opoziționistul Sággy Gyula. A urmat apoi Désy Zoltán, care într'un discurs cumpănit s'a ridicat deasupra tuturor vorbitorilor de pînă acum. Nu învinuiește pe Tisza că a stat de vorbă cu naționaliștii români, dar arată la ce viață tristă sunt ursite naționalitățile din țară. E nedreptatea cea mai strigătoare, ca românii cari numără peste 3 milioane și jumătate de locuitori să nu aibă în parlament decît numai cîțiva deputați. Alt leac contra relelor acestora nu poate fi decît reîntoarcerea la politica lui Deák Ferencz: a înfăptui și a respecta părțile cari și azi sunt în vigoare din legea de naționalități dela 1868.

A mai vorbit guvernamentalul Berzeviczy Albert și Vertán Endre.

Vineri, 13 Martie n. În ședința de Vineri a vorbit primadată un sas cu numele Schuller Rudolf, spunînd că sașii aprobă și salută politica de împăcare alui Tisza. A urmat apoi președintele partidului idependist Károlyi Mihály, care spune că pactul atât pentru stat cît și pentru cetățeni e umilitor. Zice că statul are drept a pretinde dela locuitori să fie buni cetățeni, însă e umilitor și dejositor ca cetățenii numai prin tirgueli și pactări să poată primi dela stat vindecarea relelor de cari suferă. Cetățenii au dreptul a pretinde dela stat ca doleanțele lor să fie ascultate și sanate fără de nici un contraserviciu; acestea sunt lucruri cari nu pot fi obiecte de tirguială nici pentru o parte nici pentru alta. Punîndu-și în-trebarea cum se poate rezolvi chestiunea de naționalitate, ajunge la încheierea aceia, că numai prin instituții democratice, prin lărgirea drepturilor politice între toate popoarele țării se va deslega dela sine și problema asta.

După vorbirea lui Károlyi, care a atacat foarte aspru întreaga politică a regimului de azi, s'a ridicat Tisza, spunînd că el va lucra și în viitor pentru legarea pactului.

A urmat apoi deputatul român Stefan C. Pop, zicînd că ei sunt adepții democrației, ai votului universal, însă în primul rînd ar vrea să deslege chestia de naționalități. Așa pare dorința asta ca și cînd cineva ar voi să mî-nînce poame din pomul ce încă nu l-au sădit. Adevărata deslegare a chestiei de naționalități va fi rodul democrației și pînă ce nu avem democrație nu putem vorbi nici de deslegare. Dar domnii naționaliști români, cari stau în slujba lui Tisza, nu voese să înțeleagă așa-ceva.

La urmă s'a aminat ședința pînă

Marti 17 Martie. În ședința de Marti s'a urmat discuția chestiei de naționalități, luînd cuvîntul cinci oratori. Independentistul Hollo Lajos spune, că maghiarii nu voese o pace

FOIȚA

UNIREA.

De P. Dulfu.

Nisipul de pe maluri
Văzuta-ți ce ușor
E spulberat în aer
De orice vîntușor?

Cînd se unește însă
Grăunte cu grăunte,
Și-o stîncă se închiagă
Din firele mărunte:

Ce-i pas' atuncea stîncii
De-a vîntului suflare?
Din loc nici uraganul
S'o miște nu e'n stare.

Puteri ascunse.

Ce lucru fragil e o femeie!

Cea mai mică oboseală îi închină fruntea, cel mai ascuns fior îi zugrăvește cearcăne viorii sub ochi, o veste bună sau rea e de ajuns ca să-i oflea-că razele din obraji și să-i facă mînele palide. Și totuși ce putere de rezistență au ele, cînd viața lor urmează o stea ce le arată calea.

De cîte nebunii nu sunt în stare cînd iubesc, ce jertfe n'ar face pentru o ființă scumpă. Legănări de valuri au în mersul lor și mlădieri de creangă înflorită.

Dar aceste nu-s decît o pă ere o cochetărie poate, căci cînd bate furtuna, asemenea valului, ele undoiază ca să se ridice, deopotrivă ramului se îmlădiază ca să nu se frîngă.

Liniștitul ce cîntă cît e cerul senin, talaz se preface în mînie și vai de celce se joacă cu astfel de talazuri, înflorita creangă ce presară flori cînd o mîngăie zefirul, arc se poate preface sub încordarea durerii...

Un singur cuvînt o rănește și o face potrivnică, o lacrimă numai și e de ajuns să o învingă.

Maternitatea însă, acest sublim și dureros mister o sfințește încă și mai mult.

Un penel ca nemuiat în bunătate, le îndulcește trăsăturile cele mai aspre; gura cu liniile cele mai amare, capătă un zâmbet de blîndețe; ochii cei mai răi, străluciri de adorare; gesturile cele mai nestăpînite, îmlădieri de leagăn; glasul cel mai hursuz, inflexiuni mîngăetoare.

Atunci puterile ascunse de ea se vădesc; fragilul trup ce ai crezut de atîtea ori, că ți-s'ar frînge în brațe sub caldul unei sărutări, e în stare să țină piept oboselilor cît n'ar fi cel mai puternic atlet. Flacăra sfoasă, ce ți-s'a părut totdeauna că pîlpîie în ea, poate să ardă mai viu decît un incendiu. Ochii cei mai deprinși să lupte cu puterea toropitoare a

a somnului, nu pot să țină strajă cît pot ochii ei.

Aceste nu sunt lucruri cetite în cărți, cum le fac mulți alții cari nu știu să deschidă ochii spre viață, și să privească în jurul lor, ci mi-au revenit în minte fiind de față la moartea unui copil.

Era într'un cartier lăturalnic și umbros al Parisului, unde doi îndrăgostiți își făcuse cuibul pentru cîtăva vreme. Bărbaul plecase chemat de niște afaceri și mama rămăsese singură cu fetița lor, un odor de copil născut din dragoste și din, mîngăieri, o biată floare timpurie ce le înveselea primăvara dragostei.

Fragilă ca un ram tînar era femeia, căci furtună nu se abătuse asupra ei. Din leneviri dulci îi erau făcute zilele, paleri de ceară și de fildeș purta pe mîni și pe față, umbre viorii sub pleoape, și cea mai mică durere ai fi crezut s'o înfrîngă...

Dar într'o zi odorul căzu bolnav de o boală ce nu iartă.

Și ramul fragil, arc atunci s'a făcut; valul mlădios, puternic și despletit talaz; flacăra vie, pîlpîietoare și sfoasă scînteie. Neadorniți au stat străjuitorii ochi săptămîna întregă, peste culcușul unde se prelungea o agonie. Clipă de somn n'a biruit punctele negre, lumina întuneric se prefacea după gemuri și întunericul iarăși lumină; pleoapele ei ca de din piatră însă au rămas și mîna grea a oboselii n'a fost în stare să i-le alipească.

Ca un nufăr crescut într'o zăpadă se ofilea capul odorului între perne; neodihnite minile

legată cu comitetul partidului național român, ei cu națiunea română. Nu cu unele persoane, ei cu poporul trebuie făcută pacea.

Miercuri 18 Martie n. Azi a vorbit Polónyi tot despre naționalități. Inzestrat cu refineria binecunoscută el a tot înșirat la vorbe, cari însă n'au avut darul de-a lumina nici cituși de puțin chestiunea.

Joi se va termina cu discuția asupra pactului româno-maghiar.

Vin români...

Greva minerilor din Pilisvörösvár, la care au luat parte vreo 1800 de muncitori, s'a sfârșit. Și a încetat greva cu înfringerea muncitorilor. Nu doar pentru că ar fi lipsit însușirea și solidaritatea printre greviști, nu doar pentru că s'a fi iscat neînțelegeri, desbinări printre ei, căci toți erau un zid paternic, peste care nu putea trece voința stăpînitorilor capitaliști. *Ci s'a înfrînt greva pentru că societatea de băi prin agenții ei a adus din ținuturile românești, din comitatele Caraș-Severin și altele vreo 4—500 români spărgători de grevă, cu ajutorul cărora a îngenuchiat pe muncitorii greviști.*

Cît e de respingător și cît e de nevrednic omul acela ce să dă coadă de topor în minile stăpînitorilor! Te prinde furia cînd vezi că cei mai mari dușmani ai muncitorimeii sunt însuși muncitorii și n'ai cuvinte a-ți spune durerea și răsrătirea cînd ți-e dat să vezi că românii cei nenorociți sunt aceia, cari pun piedici în drumul ce duce spre o viață mai bună a celorlalți frați muncitori!

Dar oricît ne cade de rău lucrul acesta, oricît de nedemnă e fapta românilor, cari au intrat în slujba bogatei societăți de mină și au spart greva minerilor de acolo, trebuie să o judecăm în mod liniștit, să o înțelegem și poate chiar să tragem învățături din ea.

Pentru ce au venit românii din comitatul Caraș-Severin, pentru ce și-au părăsit ei căsuțele, vetrele lor și pentru ce s'au făcut coadă de topor în minile bogatilor? Venit-au ei cu gîndul să înfrîngă puterea fraților lor organizați? S'au știut-au ei că acolo unde îi va duce „domnul agent“ muncitorii se află în luptă cu capitaliștii?

Nu, ei n'au știut, căci nu aveau de unde ști. Ei n'au venit mînați de dorul luptei împotriva tovarășilor lor, ei n'au știut că să fac coadă de topor, ei ademiniți de promisiunile agenților, mînați de sărăcia și lipsurile în cari trăiau, au plecat acolo, unde li-se spunea că pot cîștiga cite un ban.

Muncitorul român, acela ce-și tînjește viața prin munți, în sărăcie și neștiință, el n'are cunoștință despre organizare, el nu știe ce e

și se ridicau ca vrînd să alunge o muscă imaginară și marele și înghețatul somn al morții se apropia treptat.

Afară, după zidul negru al umbrarelor trenurile treceau sguduind casele, căruțele grele, încărcate cu legume, duruiau îndrumîndu-se spre Paris, negre și albe se rînduiau orele, neadormită sta însă șubreda ființă.

Ea singură, sprijinul ei fiind departe, și ea luptînd pentru doi, se încordă împotriva morții. Lacrimi nu mai avea să plîngă, căci arșița durerilor seacă alinațoarele ape. Totuși marea putere a desnădejdei o ținea, instictul acela ascuns ce-l au și fiarele cînd li-s puii în primejdie, sfînta și covârșitoare putere a iubirii.

Moartea însă și-a zugrăvit florile-i de ceară pe dulcii obraji. Micuțile mîni dela o vreme au stat, un buchet de trandafiri iernateci și-au adăugat paloarea lor lingă aceea a morții, și ochii deschiși au urmat să privească ochii închiși, lumina să se plece peste întuneric...

In mută și rigidă așteptare a rămas, un cuvînt n'a rostit, căci moartea nu răspunde. Cu masca tragică a durerii pe față așa a impietrit, și numai cînd tovarășul ei de viață, vestit de prieteni a trecut îndoliatul prag, ca un ram desprins de greutatea ce-l încordă, ca o flacără ce nu mai are aer, s'a lăsat biruită și ea...

Și totuș ce lucru fragil pare o femeie!

(Bibl. „Lumen“.)

greva și măcar de le-ar ști astea, viața lui mizerabilă îl silește a îndeplini și fapte atît de josnice, ca spargerea grevei. Să nu ne mire deci, că românii au săpat groapa grevei dela Pilisvörösvár. Nu ei sunt de vină, ei viața, împrejurările în cari trăesc.

Nu e doar întîmplarea asta cea dîntîu și cea de pe urmă. Nu! Să nu credem așa ceva. *Firea capitalului e, că totdeauna lucrează cu muncitorii cari își vînd puterea brațelor cu prețul cel mai mic. Fie acei muncitori unguri, români, ori chiar albanezi, pe capitaliști nu-i privește, numai să nu ceară plată mai ome-nească, să se mulțumească cu cit capătă, căci atunci vor fi primiți cu plăcere. Și la noi în Ungaria, unde numai în viitor se așteaptă o dezvoltare economică, e sigur că românii să inundeze prin toate centrele industriale, unde românul cel umilit și nepretinzător va înlocui pe muncitorul organizat. O singură privire în viitor ne poate convinge, că nu e departe timpul, cînd primenirea asta se va face, cînd capitaliștii maghiari vor preferi mai bucuros în fabrici pe românii neorganizați decît pe conaționali lor maghiari, cari în cea mai mare parte s'au organizat. Și azi sunt prin fabricile din nordul Ungariei, în jurul Budapestei, prin fabricile Rimamurányi de dincolo de Dunăre, români în număr foarte mare; cu timpul însă numărul acesta va crește tot mereu, pentru că deoparte românii nu pot trăi acasă, pe de altă parte fabricanților le trebuesc brațe de muncă ieftine.*

Acesta e un fapt ce nimeni nu-l va putea nega și care va aduce mari încurături întregii muncitorimeii din Ungaria. Dar venirea românilor, intrarea lor în industria din țară, muncitorimea organizată nu o va întîmpina cu atacuri, procesul acesta de prefacere nu-l va lăsa să devieze în lupte naționale! Nu! Niciodată! Muncitorimea organizată va căuta prin mijloace potrivite să lumineze și pe românii noi veniți, să-i organizeze și pe ei și să-i atragă în ceata muncitorimeii luptătoare.

Va fi aceasta o muncă grea, se vor cere jefre mari, foarte mari, însă muncitorimea organizată din Ungaria va trebui să le aducă, să le îndeplinească, căci îi sunt în joc cele mai apropiate interese ale sale!

Și nu va trebui lăsat lucrul pentru momentul din urmă. Azi cînd vedem că s'a început deja preschimbarea trebuie să se înceapă o muncă mai dezvoltată, mai temeinică din partea noastră a românilor organizați și o interesare mai mare a tovarășilor maghiari față de noi.

Noi vom avea datorința a intra cu facla luminei printre păturile de jos ale poporului român, le vom atrage în rîndurile semenilor și fraților lor muncitori organizați, le vom arăta toate minciunile și nedreptățile de cari aveau parte pînă acum, iar tovarășii organizați de azi vor avea datorința a ne da intru destul atît sprijin moral cît și material.

Căderea grevei dela Pilisvörösvár să ne fie imboldul de muncă al tuturor. Vin români... Las' să vină! Căci odată ce au părăsit satul și plaiurile strămoșești, ei au făcut un pas spre înaintare. Venind printre noi, vom putea să-i îndreptăm mai ușor pe calea cea bună și doar asta o voim!

I. J. Florian.

Să nu zici niciodată: greșala asta e foarte mică, mi-o pot uita; nici fapta asta bună nu are vreo însemnătate, pot să n'o fac.

Cea mai mică dintre trebuințe este bogăția; cea mai mare dintre trebuințe este înțelepciunea.

De-ale băieșilor.

„Mai bine vom emigra!...“

„Mai bine vom emigra decît să ne reîntorcem“. Strigătul ăsta s'a auzit la adunarea minerilor greviști din Pilisvörösvár atunci, cînd li-s'a spus să intre din nou în lucru. Și strigătul acesta nu rămîne numai vorbă goală, spusă într'un moment de răsvrătire, ci toți cari pot pleacă în țări străine, părăsind mizeria de acasă.

Minerii din Pilisvörösvár și Pilisszentiván cu sutele s'au prezentat la alișpanul de acolo cerîndu-i pașapoarte. Iar aceia cari nu pot pleca, cari sunt oprîți prin lege de-a părăsi țara s'au din alte motive sunt siliți a rămînea acasă, cu pumnii încheștați și plini de amărăciune s'au reîntors în bae, așteptînd momentul cînd în mod potrivit iarăși vor putea lua lupta de apărare.

Impotriva muncitorilor organizați s'a început goana, voiau să-i oprească dela organizare și izbînda a fost, că și cei neorganizați într'un cuvînt au strigat: „Cu toții ne organizăm!“

Astfel s'a sfârșit greva minerilor din Pilisvörösvár. O parte dintre ei au plecat, iar cei neorganizați pînă acuma s'au organizat.

Se înșeală directorul societății de băi, dacă crede că i-a reușit să nimicească mișcarea băieșilor. Neluînd în seamă că societatea a avut pierderi de mai multe mii de coroane, greva din Pilisvörösvár a întărit mult organizația. Greviștii nici decît nu se simt înfrînți. Directorul poate face spume la gură de minie; noi îl asigurăm că băieși se vor organiza cu toții, ba chiar și românii aceia, pe cari i-a adus cu mari cheltueli spre înfrîngerea grevei se vor răfui cu el.

Noi nu voim ca băieșii să emigreze. Voim ca ei să rămîna aici și să se organizeze. Dar dacă cu biciul sărăciei îi vor alunga din țară, apoi fie, nu-i putem împiedeca. Munca noastră va fi mai grea; căci în locul celor buni vor veni nepăsători. În continuu va trebui să creștem soldați noi și iarăși noi pentru mișcare. Dar nu ne temem de muncă și de jertfele materiale ce va trebui să le facem. Muncitorii organizați cu bucurie vor aduce jertfe pentru desrobirea fraților lor mineri.

Vom creia stări cinstite în băi! Nu vom odihni pînă nu ne vom ajunge scopul! Toți băieșii, fie români, unguri ori de altă națiune, cu toții trebuie să se organizeze și atunci va pieri mizeria de azi. Atunci nu va mai fi emigrație, căci oricine se va putea ferici în țara lui. Asta o voim și 'n munca asta așteptăm sprijinul fraților băieși.

Și minele erariale jupoale pe muncitori.

Minele erariale (ale statului) tot așa exploatează pe muncitori ca și proprietarii băilor private. Și aici găsim timpul de lucru prea lung, purtarea neomenească, și pedepsele necurmăte. În mina erarială din Petroșeni lucrează 38 fete și 5 băieți. Timpul de lucru ține de dimineața dela 5 pînă seara la 10, ba de multe ori și pînă la 11, iar adesea nu odihnesc nici în timpul prînzului. Cîștigul zilnic e de 1.20—1.30 coroane. Nu e mirare că nenorocirile nu mai încetă. Zi de zi se întîmplă nefericiri. Ajutorul în caz de morb e 70 fileri zilnic. Cu inspecția muncitorilor e însărcinat un individ cu numele Mihalik, acărui întreagă neputință iasă la iveală prin pedepsele ce le croiește neîncetat. Pedepsele de 2—3 coroane sunt la ordinea zilei. Muncitorii cu drept cuvînt pot aștepta și pretinde ca statul să le asigure un cîștig și o viață mai cinstită, decît întreprinderile private.

Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta, ține conferințe științifice și literare în fiecare Duminecă la ora 8 seara în localul său separat din VII. Nagydiófa-utea Nr. 17, în restaurantul lui Tompos Gyula, colț cu str. Wesselényi. Tovarășii români sunt rugați să ia parte la aceste conferințe de mare însemnătate în număr cât mai mare.

Tovarășii noștri sunt rugați ca la ori-ce ocazie să răspîndească pretutindeni broșura noastră:

CINE A CULES ASTĂ VARĂ

Prețul ei e 6 fileri. Comenzile se pot face pe adresa foii. Cine comandă numai un număr, să trimeată o marcă de 10 fileri (și pentru expediție). Dela 20 broșuri în sus se exped gratis.

Din nou potop!

*
Catastrofa a șasezeci de comune. — Pericol în Maramureș.

Locuitorii țării din părțile amenințate de inundație abea s'au scăpat de năpasta din anul trecut și iată alte nenorociri au venit pe capul lor. Rîurile țării în anumite locuri mai în tot anul se umflă și cauzează pagube îngrozitoare. An de an sute de oameni își pierd viața și valori de milioane se nimicesc. Oamenii neștiutori spun că inundația e pedeapsa lui Dumnezeu, împotriva căreia nu se poate apăra nimeni. Credința asta deșartă o răspîndesc și stăpînitorii, cari în cea mai mare parte poartă vina nenorocirilor. E lucru știut, că în vremea de azi, cînd tehnica e atît de dezvoltată, se poate înfrîna revărsarea, acest element al naturii. Prin canale corăspunzătoare, prin dilme de apărare s'ar putea pune stavilă pustiirilor. Însă lucrările acestea de apărare, cari ar scăpa mii și mii de familii dela bățul pribegiei, prețind cheltueli bănești din partea guvernului. Asta înzadar vom aștepta-o dela sistemul de guvernare de azi și astfel inundația aruncă în brațele mizeriei tot mai multe și mai multe familii.

Inundația de primăvară pornită acum și-a început ravagiile în nord-ostul țării. În Maramureș au inundat rîurile Tisza, Vișul, Taraboc, Talabor și Iza revărsindu-se și făcînd pagube mari în vreo 60 de comune. În comitatul Sătmar și Ugocsa 140.000 jughere de pămînt au ajuns sub apă.

Tot asemenea în urma ploilor neconținute a inundat și Murășul. Someșul încă a făcut pagube mari în comitatul Solnoc-Dobăca. Sămănăturile din hotarul Dejului se află sub apă.

Mărți au sosit știri de pretutindeni că rîurile s'au retras, însă pagubele ce le-au cauzat sunt nemăsurat de mari.

ȘTIRI

— **Mișcarea tovarășilor sârbi** din Ungaria e cu mult mai înaintată decît a noastră, a românilor. Foaia lor, „Sloboda“ ce apare în Neoplanta e sprijinită mai mult ca „Adevărul“, numărul abonaților lor e cu mult mai mare decît la noi. Prigoana stăpînirii nu-i cruță nici pe ei, procesele și pedepsele vin cu duimul pe capul lor, dar totuși înaintează. Acum s'a hotărît să se înființeze tot în Neoplanta și o tipografie a partidului, împreună cu librărie și legătorie de cărți. Aceasta trebuie să ne bucură și să ne îndemne și pe noi la asemenea fapte.

— **Se îngreunează drumul la America.** Amintisem într'un număr de mai nainte că în America se va face o lege, prin care să cere fiecărui emigrant să știe scrie și citi. Acum vine știrea că și senatul american a primit legea asta, iar peste vreo 3—4 săptămîni va intra în vigoare. Prin asta se face cu peputință deci, că neștiutorii de carte să mai poată ajunge în America. Pentru români aceasta e o lovitură foarte mare. Printre noi necunosătorii literiei sunt îngrozitor de mulți. Și bieții de ei la America se mai duceau atunci cînd nu mai puteau suferi sărăcia de acasă, acum însă li-se va închide și drumul asta, vor fi lăsați pradă lipsei și sărăciei.

— **Numărarea muncitorilor fără de lucru din Budapesta.** Primăria orașului Budapesta a hotărît a număra pe toți muncitorii fără de lucru din Budapesta. Numărătoare se va face Duminecă în 22 Martie n. și e speranță că primăria orașului aflînd prin asta adevărata sărăcie ce domnește în Budapesta, va introduce și la noi asigurarea muncitorimei pentru cazul lipsei de lucru. Numărarea o fac muncitorii, cari cercetează toate căsile și locuințele din oraș, luînd note dela toți lucrătorii fără lucru.

— **Morții războiului.** Ministrul de războiu al Serbiei a comunicat Scupcinei următoarele cifre asupra pierderilor armatei sîrbe în războaiele balcanice: Războiul sîrbo-turc: morți 5 mii; răniți 18 mii. Războiul sîrbo-bul-

gar: morți 7—8 mii; răniți 30 mii. 2500 soldați au murit în urma rănilor primite, 11—12 mii de boală și 4300 de holeră. Printre aceștia din urmă 4 mii au fost decimați în războiul sîrbo-bulgar.

— **Oamenii cei mai bogați din lume.** Foile americane iarăși aduc știri despre averea și venitele celor doi mai bogați oameni din lume. John D. Rockefeller are venit anuale de 100 milioane coroane. Prin o mică socoteală se poate stabili din asta, că Rockefeller cîștigă zilnic un milion și jumătate, iar la fiecare minut cite 862 coroane. În privința venitelor e cu mult mai pe jos Andrew Carnegie, care cîștigă anual 15 milioane de dolari (75 milioane de coroane). Cite lacrimi și cit sînge trebuie să se verse pînă se adună milioanele astea, — nu știm, căci foile americane nu amintesc despre asta.

— **Răzbuirea unei femei.** (Nevasta ministrului de finanțe francez Caillaux a ucis pe potrivnicul bărbatului său.) Din Paris vine știrea senzațională că nevasta ministrului de finanțe francez Caillaux a împușcat pe șefredactorul ziarului „Figaro“, care de cîteva săptămîni încoaci a început o adevărată campanie contra bărbatului ei. Numita foaie a publicat mai multe învinuiri la adresa lui Caillaux, spunînd că aceasta ar fi fost necinstit în calitatea sa de ministru. Intre altele a publicat „Figaro“ și o scrisoare intimă alui Caillaux, ce a trimis-o unei prietene și cari conține unele lucruri foarte compromițătoare. Nevasta ministrului n'a putut suferi atacurile neconținute și s'a hotărît să ceară socoteală prim-redactorului dela „Figaro“, lui Calmette despre cele publicate. Înarmată cu un revolver s'a prezentat în redacția ziarului numit și trîgînd șapte focuri asupra lui Calmette, l-a ucis pe loc.

În urma atentatului nevasta criminală a fost arestată, iar ministrul Caillaux și-a dat dimisia.

— **Cât ar consta un bilet de tren dela Pămînt pînă la Soare?** Sunt oameni cari au timp a se ocupa și cu socotelii de astea. Astfel e și profesorul englez Turner, care a socotit, că dacă ar voi cineva să călătorească dela Pămînt pînă la Soare, luînd în seamă tariful de azi al trenurilor, pentru un bilet de clasa treia i-ar trebui 20 milioane de coroane. Firește, că măcar să poată scoate biletul cineva, nici atunci n'ar ajunge acolo. Căci călătoria ar ținea 175 de ani. Razele soarelui fac drumul acesta în timp de 8 minute.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

*

Înființarea secțiunii din Ujpest. Duminecă în 15 Martie s'a ținut o convenire a românilor din Ujpest, la care au luat parte tovarășii de acolo în număr de vreo 150—200 de inși. Toți români de prin Sălaj, sâraci, slabi și storși de munca grea din fabrici.

Ședința a fost deschisă de tov. T. Moga, care spune că sărăcia și dările grele a silit pe bieții români să-și lese casele, nevestele și copiii, numai ca să le cîștige o bucată de pine. Apoi arată pentru ce e nevoie de o astfel de convenire și înfrățire între români din Ujpest, după care dă cuvîntul tov. I. Ciser și într'o vorbire mai lungă a arătat trebuința de organizare, de luptă a noastră contra celor avuți, în contra capitaliștilor. Arată ce este și ce vrea socialdemocrația, îndeamnă pe tovarășii să sprijinească mișcarea, foaia și cursul pentru analfabeți și sfîrșește urmat de aplauzele ascultătorilor.

La urmă s'a ales un comitet de propagandă pentru orașul Ujpest, în care sunt următorii tovarășii: Traian Bizo, Ioan Giurgiu, George Păcurar, Nicolae Moldovan, George Nichita, Vasile Bob și Alexandru Codri.

S'a împărțit foi și s'au vîndut vreo 80—100 broșuri. S'au înscris noi membri în secțiune vreo 50 inși. Se prevede un spor spre înaintare. La muncă tovarășii, căci prin asta veți face un bine poporului muncitor.

Din Timișoara. Duminecă în 15 Martie muncitorimea din Timișoara a aranjat o demonstrație frumoasă, după care a urmat o adunare bine reușită, ce s'a ținut în sala „Redoutei“.

Adunarea a fost deschisă prin tov. P. Karl și la propunerea dînsului a fost ales tov. M. Stanacev ca președinte, iar de notar tov. M. Maroși. Tov. I. Mayer vorbește ungurește, tov. I. Gabriel în limba germană, iar tov. Traian Novac românește despre epoca revoluționară din anul 1848. Vorbirile oratorilor au fost ascultate cu mare entuziasm.

După adunare tov. români s'au astrîns la o conferință în localul secțiunii, la care au vorbit tovarășii: I. Crețulescu, Tr. Novac și N. Pascu. Rezultatul a fost că mulți dintre români s'au înscris în secțiune și au abonat foaia noastră „Adevărul“.

Au promis cu toți că vor stărui a lucra pentru susținerea secțiunii și întărirea ei, făcînd propagandă pentru înmulțirea membrilor. Conferința a luat sfîrșit la orele 7 seara

H A Z.

Doi cetățeni s'au încăerat pentru ceva nimicuri, apoi s'au dus la birău să le facă dreptate. Primarul îl ascultă mai întîiu pe Bran, apoi zice:

— Frate Bran, tu ai toată dreptatea!...

Apoi vine la rînd Stan. După ce acesta îi spuse cum stau lucrurile primarul îl bate pe umăr:

— Frate, pe partea ta stă adevărul.

Femeia primarului se miră mult de vorbele bărbatului său și după ce plecară oamenii îl luă la trei parale, zicîndu-i că ce lucru e acesta? Cum se poate că amîndoi au dreptate? La ce primarul îi răspunde:

— Vezi, nevastă, și tu ai dreptate!...

DARE DE PARTID.

În Februarie s'a încasat următoarea dare de partid: Dela secțiunea din Budapesta 18 cor., dela secțiunea din Lugoj 5 cor. 28 fil., din Criștior 24 fil. Total 23 cor. 52 fileri.

FONDUL de AGITAȚIE.

La fondul de agitație a donat Sam. Barb, Detroit-Mich (America) suma de 3 cor. 4 fil.

Poșta redacției și administrației.

S. Danciu, Lugoj. Am primit c. p. Abonamentul și-a expirat la 30 Septembrie 1913.

D. Igrîșan, Pecica-română. Am primit 4 coroane pentru abonament, asemenea și cartea postală. De ceiace ne-ai rugat ne vom interesa, apoi îți vom scrie.

Sam. Barb, Detroit-Mich. Am primit cei 6 dolari trimiși, adecă 29 cor. 4 fil. și i-am împărțit după cum dorești. Mulțumiri.

D. Preda, Lugoj. Ne miră faptul că nu primești foaia. Noi am trimis-o fără întrerupere, cercetează la poșta. Comunică-ne rezultatul cercetării.

Redactată de un comitet.

Redactor responsabil: **Ioan Flueraș.**

Tipogr. Világosság, s. a. Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Citiți și răspîndiți pretutindeni foile muncitorești, căci numai așa ne vom putea întări, numai așa vom putea ținea piept tuturor loviturilor. Iată foile socialiste românești:

ADEVÉRUL

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria. — Redacția și Administrația: Budapesta, VIII., Conti-utca 4.

ROMANIA MUNCITORE

Organul partidului socialdemocrat și al Uniunii sindicatelor din România. — Redacția și Administrația: București, Str. Piața Amzei nr. 26.

VIITORUL SOCIAL

Revista științifică a partidului socialdemocrat din România. Redacția și Administrația: București, Str. Piața Amzei nr. 26.

DEȘTEPTAREA

Organul Federației Socialiste române din America. Redacția și Administrația: 1106 Russel Str., Detroit, Mich.